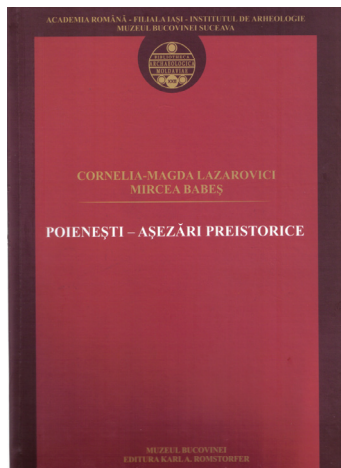

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ

Cornelia-Magda Lazarovici, Mircea Babeș, *Poienești – așezări preistorice*, Bibliotheca Archaeologica Moldaviae XXII, Editura Karl A. Romstorfer, Suceava, 2015, 270 p.

Situl arheologic de la Poienești, județul Vaslui, este binecunoscut în literatura istorică. Urmare a cercetărilor desfășurate aici, două dintre culturile materiale ale antichității poartă denumiri eponime: Poienești-Lukașevka și Poienești-Vârteșcoi. Monografia de față, dedicată descoperirilor preistorice, din epoca neolitică și cea a bronzului, este, sperăm, prima dintr-o serie dedicată acestei stațiuni arheologice. Alături de autori, prezentul volum a fost realizat cu contribuția lui Nikolaus G. Boroffka, în ce privește analiza materialelor aparținând epocii bronzului.

Introducerea cuprinde date administrative și geografice despre comuna Poienești, situată la limita dintre Colinele Tutovei și Podișul Central Moldovenesc. Sunt prezentate informații utile despre relief, climă, faună și floră, sol, surse de apă. Hărțile microzonei înlesnesc cititorului cunoașterea acestei regiuni cu un bogat potențial arheologic, din care volumul de față prezintă cercetările din punctele *Valea Caselor (În tarla/La fierărie)* și *Poienești - Măgura* sau *Dealul Teilor*. Tot în capitolul introductiv sunt prezentate cercetările anterioare din stațiunea arheologică Poienești - *Măgura*, începând cu primele mențiuni datorate profesorului Constantin Cihodaru din anul 1932, precum și sondajul acestuia din 1936, urmat de investigațiile ample ale profesorului Radu Vulpe, din 1949, cel care a impus numele sitului în cercetarea arheologică românească. Cercetările au fost reluate de către colectivul condus de profesorul Mircea Babeș, în cadrul unui program de cercetare sistematică a stațiunii, între anii 1979-2000. Au fost investigate complexe din: epoca eneolitică – așezare cucuteniană, epoca bronzului – locuiri aparținând culturilor Monteoru și Noua; epoca fierului – necropolă

de incinerare getică, necropolă de incinerare bastarnică (cultura Poienești-Lukașevka); perioada romană târzie – așezare și necropolă birituală carpică (cultura Poienești-Vârteșcoi), așezare aparținând culturii Sântana de Mureș-Cerneahov; cimitir medieval.

Primul capitol este dedicat prezentării descoperirilor din așezarea Starčevo-Criș de la *Valea Caselor* (*În tarla/La fierărie*), situată la 1,5 km SV de Poienești - *Măgura/Dealul Teilor*. Desfășurate în perioada 1980-1984, săpăturile conduse de Cornelia-Magda Lazarovici au dus la cercetarea a patru locuințe aparținând culturii Starčevo-Criș, alături de alte complexe: vetre și gropi. Dintre locuințe reține atenția L3, în care, într-o groapă aflată sub vatră a fost descoperit un mormânt de inhumație, precum și locuința L4, amenajată peste un bordei (groapa 9). Alte secțiuni ale capitolului sunt dedicate descrierii principalelor categorii de materiale descoperite în cadrul complexelor: artefacte din piatră, ceramică, plastică. Ceramica este discutată într-un subcapitol consistent. Sunt prezentate formele, decorul și tehnica de ardere. Cele trei categorii ale ceramicii: uzuală, semifină și fină sunt analizate statistic, pornind de la baza de date pentru cultura Starčevo-Criș realizată de Gh. Lazarovici, și având drept lot de studiu materialul recoltat din locuința L4, comparativ cu ceramica de la Trestiana. Grație acestei abordări metodologice și a studierii decorului materialului ceramic din celelalte complexe ale așezării, autoarea stabilește următoarea cronologie a acestui sit: Starčevo-Criș IIIB, IIIB-IVA iar ultimul nivel, ilustrat în demonstrația tabelară, este IVA-IVB. Dinamica și evoluția locuirii din așezarea Starčevo-Criș de la *Valea Caselor* este un alt aspect studiat și stabilit de C.-M. Lazarovici, pe baza acestei metode statistice: cea mai timpurie locuire o reprezintă Gr. 9, apoi L4, L2, L3, L1. Analiza categoriilor de artefacte descoperite în așezare este întregită de prezentarea plasticii.

Al doilea capitol, Așezarea cucuteniană de la Poienești, este dedicat descoperirilor eneolitice din stațiunea arheologică de pe *Măgura/Dealul Teilor*. În lipsa, încă, a unei monografii complete a acestei stațiuni, autorii prezintă în preambul un folositor material referitor la succesiunea cronologică și stratigrafică a acestui complex sit arheologic. Dacă în săpăturile din 1949, conduse de R. Vulpe, au fost cercetate 10 complexe cucuteniene, în cele din anii 1979-2000, când a avut loc cercetarea sistematică a stațiunii, au fost studiate 137 de complexe, care constau din resturi de locuințe și anexe gospodărești, vetre, un cuptor de ars ceramica și gropi. Numerotarea complexelor s-a făcut în ordinea celor făcute în campania din 1949, fiind descrise și prezentate împreună cu inventarul descoperit. Nivelul de locuire

cucutenian de la Poienești - *Măgura* este destul de subțire și probabil de scurtă durată. Majoritatea complexelor sunt de fapt aglomerări de cioburi sau chirpici, doar 11 complexe arheologice fiind mai mari de 4 m², locuințele fiind construite pe platformă de lut ars ori direct pe sol. Dintre gropi, două – 705 și 905 – sunt considerate a fi gropi de cult, de ofrandă, având în vedere inventarul acestora.

Repertoriul descoperirilor cuprinde artefacte din piatră, os, corn și lut, precum și un consistent subcapitol destinat prezentării ceramicii. Uneltele din piatră sunt realizate în tehnica cioplirii – gratoare, lame, așchii, nuclee, un străpungător, vârfuri de săgeți, din silex provenit cel mai adesea din zona Prutului. Uneltele din piatră șlefuită – topoare tip calapod, topoare perforate, fragmente de râșnițe, frecătoare – sunt realizate din diverse materii prime, precum gresii, marne, granit, riolit, ce au fost procurate, după cum apreciază autorii, prin intermediul schimburilor cu alte comunități. În cadrul artefactelor de piatră descoperite în așezarea cucuteniană de la Poienești - *Măgura* o categorie distinctă o reprezintă uneltele folosite la prelucrarea ceramicii. Acestea sunt lustruitoarele pentru ceramică, realizate din piatră de râu, două piese, și o altă piesă realizată din siliconit. Am ținut să remarcăm prezentarea acestor unelte, de cele mai multe ori ignorate în economia inventarelor arheologice din cadrul unei stațiuni. Din os și corn de cerb au fost realizate spatule, străpungătoare, săpăligi, descoperite în stare fragmentară. Câteva piese din lut ars – greutăți, o fusaiolă, rondelul – întregesc descoperirile de unelte din acest sit și schițează ocupațiile comunității: vânătoare, agricultura, industrii casnice. Autorii apreciază că inventarul descoperit nu probează existența atelierelor pentru prelucrarea materiilor prime prezentate.

Ceramica ce provine din această așezare este din păcate, atât în săpăturile R. Vulpe cât și în noile campanii, redusă cantitativ, fragmentată excesiv și prost conservată. Sunt discutate cele trei categorii de ceramică: grosieră (uzuală), semifină, fină. Prima categorie este majoritară – 66,5%. S-au putut determina ca forme: chiupuri, străchini și castroane. Decorul acestei categorii ceramice, prezent în puține cazuri este reprezentat de barbotină, uneori asociată cu butoni sau apucători, alveole. Din ceramică semifină, arsă oxidant, au fost realizate cupe, castroane, vase piriforme, tronconice, cu corp bombat, de tip amforă, vase suport, fructiere, capace, linguri și polonice, vase miniaturale ca și un vas de cult – vas coșuleț. Din păcate puține vase au putut fi întregite. Pictura vaselor, tricromă, s-a păstrat în bune condiții doar pe puține fragmente. Ca motive au fost folosite spirale, meandre, ove. Este

prezent în cadrul acestei specii ceramice și decorul incizat, fără pictură, având ca motiv spirala. Ceramica aparținând categoriei fine are un procentaj foarte mic – 1,2%, fiind arsă oxidant. Puține dintre fragmentele ceramice mai păstrau urme de culoare, la fel de dificilă fiind identificarea formelor, dintre care totuși sunt enumerate cupe, castroane și un capac de mici dimensiuni.

Plastica descoperită în stațiune este ilustrată de idoli antropomorfi, zoomorfi, conici, protome zoomorfe și antropomorfe, dintre care una, o toartă în formă de figurină antropomorfă este o descoperire unică în arealul cucutenian. Câteva piese de podoabă (o mărgică din lut și două pandantive), trei pintadere, alte piese de cult din lut – un scăunel, un fragment de topor ars, un altar – se adaugă descoperirilor din stațiunea cucuteniană de la Poienești - *Măgura*. Pe baza materialului descoperit, a analogiilor, autorii încadrează această stațiune în etapa Cucuteni A₃, contemporană cu cea de la Ruginoasa.

Ultimul capitol este destinat prezentării descoperirilor din epoca bronzului, ce aparțin culturilor Monteoru (Ic₄-Ic₃) și Noua. Pentru prima perioadă, materialele, fragmente ceramice, provin doar din strat, ilustrând o perioadă scurtă de locuire. În stratul corespunzător culturii Noua, au fost identificate diverse complexe arheologice – o locuință, gropi, aglomerări ceramice – care sunt descrise împreună cu inventarul descoperit. Deși mai intensă decât în perioada precedentă, nici comunitatea epocii bronzului târziu nu a avut o locuire îndelungată pe *Măgura* de la Poienești. Ca și în secțiunile precedente, elementele culturii materiale descoperite în cadrul complexelor sunt analizate pe categorii de inventar: ceramică, utilaj litic, artefacte din os și metal, între care două seceri de bronz, un pandantiv/inel de tâmplă din sârmă de aur și un disc din aur.

Volumul mai cuprinde o anexă reprezentată de buletinul de analiză al secerilor din bronz, bibliografie și un rezumat în limba engleză, însoțit de traducerea ilustrației. Se cuvine a scoate în evidență aspectul grafic al lucrării, precum și bogata ilustrație, alcătuită din 317 figuri.

Cornelia-Magda Lazarovici și Mircea Babeș reușesc prin monografia arheologică *Poienești - așezări preistorice* să ofere o contribuție științifică importantă la cunoașterea culturilor Starčevo-Criș, Cucuteni, Monteoru și Noua, în zona de centru a Moldovei, identificând diferite particularități de manifestare ale acestor comunități.

Tamalia-Elena MARIN